

תיק צחי הנגבי: שיבוש הליך

הצד האירוני בתיק הנגבי הוא שמערכת המשפט ששיבשה את יכולת התפקוד של הרשות המבצעת הצליחה לשבש בצורה לא פחות יסודית את יכולת התפקוד שלה עצמה

דניאל פרידמן

08:47, 19.07.10

8 תגובות

בתיק הנגבי התקיימו 128 ישיבות ועברו כארבע שנים מיום הגשת האישום ועד מתן פסק הדין. הפרוטוקול מכיל יותר מ-17 אלף עמודים ופסק הדין משתרע על כאלף עמודים נוספים. עובדות אלה, הממחישות שמערכת המשפט איבדה את היכולת לתפקד, חשובות יותר מכל מה שנאמר בפסק הדין עצמו.

לא כך היה בעבר. תיקים רגילים, מסוג תיק הנגבי, היו מסתיימים תוך כמה חודשים. תיקים מסובכים ומורכבים פי כמה היו מסתיימים בפחות ממחצית הזמן. פסקי דין שבעבר הסתכמו בעשרות עמודים נהפכים היום ליצירות של מאות עמודים, וכעת אנו בדרך לאלפים. בנסיבות אלה ספק אם הגדלת מספר השופטים תשפר את המערכת, שכן לא יצטמצם היקף הישיבות, הפרוטוקול ופסק הדין.

הצד האירוני הוא שמערכת המשפט, ששיבשה את יכולת התפקוד של הרשות המבצעת, הצליחה לשבש בצורה לא פחות יסודית את יכולת התפקוד שלה עצמה.

עניין נוסף העולה מתיק הנגבי הוא שמערכת אכיפת החוק, בהיותה מערכת ציבורית, פטורה כנראה מחישוב עלויות. כמה עולות 128 ישיבות מול שלושה שופטים? מה היתה העלות לפרקליטות עד להחלטה השגויה להגיש כתב אישום? מה היתה העלות של הפרקליטים שהופיעו במשפט? מה היתה העלות של חוקרי המשטרה הרבים שעסקו בחקירה המיותרת?

שופט "פוליטי" דגול

מינויים פוליטיים היו בשעתו רעה חולה, עד כדי כך שמי שלא היה חבר במפלגה הנכונה התקשה לקבל משרה בשירות הציבורי. אולם המאבק במינויים הפוליטיים הוביל להקצנה הפוכה, הפוסלת לא פעם מראש מינוי של אנשי מפלגה, גם כאשר הם מתאימים לתפקידם.

דוגמה להקצנה כזו אפשר למצוא אצל יצחק זמיר, הפוסל חברי מפלגה לשורה של משרות ובהן שפיטה, מבקר המדינה ויועץ משפטי לממשלה. השופט מרים בן פורת, שבעצמה הובילה מאבק נגד מינויים פוליטיים, מתחה, ובצדק, ביקורת על עמדה קיצונית זו והצביעה על השופט ברנזון, שאף שמונה לאחר פעילות פוליטית היה אחד השופטים הדגולים בתולדות המדינה.

עוד יותר מרחיקת לכת היא הנחיית היועץ המשפטי לממשלה, הדורשת להעביר סוגי מינויים לבדיקת הייעוץ המשפטי. ההנחיה כוללת הוראה שלפיה אין להמליץ על מינוי של מי שיש לו זיקה אישית, עסקית או פוליטית לשר הממנה או לחבר אחר בממשלה, "זולת אם נמצא כי יש לו כישורים מיוחדים בתחומי פעולתו של הגוף שאליו הוא מיועד להתמנות". במילים אחרות, אם המועמד שהוא חבר מפלגה הוא המועמד הטוב ביותר, עדיין אין למנותו אם אין לו "כישורים מיוחדים". בעיניי זו הנחיה מופרכת. חברות במפלגה איננה עבירה.

צילום: תומריקו

צחי הנגבי

בלי מפלגות אין דמוקרטיה. העמדה הקיצונית שממנה משתמע שחברי מפלגה נמצאים במצב נחות ופסילתם כמעט אוטומטית היא לא פחות חמורה מהעמדה המעניקה להם עדיפות עליונה ובלתי מבוקרת.

עם זאת, לפני כמה חודשים התפרסמה כתבה ב"ידיעות אחרונות" (7 ימים) הנושאת את הכותרת "מדינת המרכז התפור", ובה דובר על "מגיפה" ועל "ג'ובים נחשקים שנתפרו עבור מקורבים". אינני יודע מה היקף התופעה, אך ברור שהציבור משוכנע שהיא קיימת בקנה מידה רחב. כך הגענו למצב שבו הלהט להיאבק במינויים הפוליטיים הביא להעברת הכוח לפקידות. העובדים הממונים חשים אולי תחושת נאמנות לאלה שמינו אותם, ועדיין יכולים לסייע בקידומם, ואילו הממשלה ושריה, שאיבדו את עיקר השפעתם על המינויים, איבדו את יכולת המשילות.

בסגנון הדיבור הישראלי, ההנחה היא שמינוי פוליטי הוא מינוי של חבר מפלגה. אולם תיתכן הגדרה אחרת, והיא שמינוי פוליטי הוא מינוי המושתת על אינטרס פוליטי, למשל כאשר שר ממנה אשה בתקווה שנשים יצביעו עבורו, או שהוא ממנה בן עדה מסוימת במגמה לחזק את מעמדו בקרב בני אותה עדה.

אפשר גם לגרוס שמינוי פוליטי הוא מינוי המחזק אינטרס כלשהו, אידיאולוגי או חברתי. כך, למשל, האם תמיכה במינוי שופט לעליון מחמת היותו דתי או מחמת שהוא גר מחוץ לתחומי הקו הירוק היא מינוי פוליטי? אם כך, הרי שגם ההפך הוא הנכון, והתנגדות למינוי כזה אף היא פוליטית (וכך גם ההתנגדות למינויה של רות גביזון לבית המשפט העליון, בנימוק שיש לה "אג'נדה" שאיננה תואמת את האג'נדה של מתנגדיה). ואם כל אלה מינויים פוליטיים, האם כל מי שפועל משיקול כזה מסתכן בביצוע עבירה פלילית?

ללמוד מהשופט זילברג

דעה מקובלת היא שאין זה מסמכותו של ביהמ"ש "לייצר" עבירות חדשות, וש הדבר נוגד עקרונות יסוד של זכויות אדם. באותה מידה, חקיקה עונשית המנוסחת בלשון מעורפלת, שביהמ"ש ממלא אותה תוכן לפי שיקול דעתו, חוטאת גם היא לעקרונות יסוד.

השופט משה זילברג הבהיר זאת בפסק דין שניתן בשנת 1954, בתקופה שבה היה בית המשפט העליון ליברלי לא רק ברטוריקה אלא גם במהות. כך אמר השופט על העקרונות "המהווים נכסי צאן ברזל של כל מדינה דמוקרטית נאורה": "אין מחוקק מבלעדי המחוקק, ולו בלבד נכונו עלילות החקיקה... אין השופט רשאי לחרוג כמלוא נימה מהחוק הכתוב, ולחדש עבירה משלו על סמך שיקולי היגיון". אך הנה בא ביהמ"ש, מבקש להמציא עבירה חדשה של מינויים פוליטיים, ומוצא לכך תמיכה בפסק דין שבס ובמגוון ציטטות מפיהם של שופטים.

ואם ביהמ"ש איננו מוסמך לייצר עבירות

חדשות ולפסוק באופן רטרואקטיבי

שמעשה שהיה מותר בעבר הפך כעת פלילי, האם אפשר להתגבר על הקושי

באמצעות הנחיות היועץ המשפטי? האם די בכך שהיועץ המשפטי מוציא הנחיה כדי

להפוך התנהגות לפלילית? בכל מדינה "דמוקרטית ונאורה", כדברי השופט זילברג,

אי אפשר להעלות כדבר הזה על הדעת.

אין זה מתפקיד היועץ המשפטי לחוקק הוראות בדיני עונשין ולייצר עבירות חדשות, ולו באמצעות פרשנות. שאם לא כן, מה ימנע ממנו לקבוע, למשל, שתהיה זו עבירה

של הפרת אמונים אם שר יערוך קבלת פנים ויזמין אליה גם אחדים מחבריו, או

שיוציא מעל סכום מסוים לשהייה במלון בחו"ל? אם סבור היועץ המשפטי שהתנהגות

כזו צריכה להוות עבירה, שיואיל לבקש משר המשפטים לפנות לכנסת כדי לקבוע

זאת בחקיקה.